

Opgave 3 Nederlandse politiek op een tweesprong

tekst 5

Politiek moet zich bezinnen op werkterrein

(...)

Het liberalisme wordt vaak verkeerd begrepen. Dat was althans de strekking van het hoofdredactioneel commentaar van deze krant op de laatste dag van de 20ste eeuw.

5 Bij lezing dacht ik aan de 'Ouderenbeurs' vorig najaar, waar een dame op me afstapte met de vraag: 'En, wat gaat de VVD doen voor ouderen?' 'Bij voorkeur niets', antwoordde ik. Zij was sprakeloos. Men is
10 gewend aan maatregelen op maat en vergeet dat mensen zelf veel kunnen. Zij kunnen hun eigen weg wel vinden binnen ons gezamenlijk 'publiek domein'.

Het benadrukken van dit 'publiek domein' en vooral het 'algemeen belang' verdient
15 een prominentere plaats in het publieke debat. Dat maakt de politiek in de 21ste eeuw een andere dan die van de 20ste, want die stond in het teken van

20 (groeps)emancipatie. Natuurlijk moet naar de argumenten van behartigers van belangen worden geluisterd, maar ze mogen voor een politieke partij niet doorslaggevend zijn. En belangenbehartigers moeten niet het
25 misverstand levend houden dat 'luisteren naar' synoniem is met 'gelijk geven'. Te vaak klinkt 'er is niet naar ons geluisterd', terwijl wordt bedoeld: 'we hebben onze zin

bron: de Volkskrant van 18 februari 2001

niet gekregen'. Die emancipatie van de
30 burger in de 20ste eeuw ontwikkelde zich vanaf de eerste dagen van de moderne democratische staat. Ingegeven door gevoelens van rechtvaardigheid en aangedreven door overheidsoptreden en
35 autonome processen in de samenleving zelf. Soms wat meer overheid, soms wat sterkere maatschappelijke (economische) invloeden. Een proces waarin liberalisering, deregulering en privatisering de
40 sleutelwoorden zijn, is het logisch gevolg van de maatschappelijke emancipatie. Met het overdragen van taken en verantwoordelijkheden van het publieke naar het private domein wordt de moderne,
45 geëmancipeerde mens serieus genomen. Binnen dit proces is ook het afnemen van de betekenis van religie als zingevend beginsel en als bindend organisatieprincipe waar te nemen; en wordt ruimte geschapen voor
50 'one-issue bewegingen' die zich binden door enkel programmatische opvattingen. Deregulering en privatisering betekenen grotere vrijheid en meer eigen verantwoordelijkheid. (...)

Hans Dijkstal was fractievoorzitter van de VVD in de Tweede Kamer.

tekst 6

Burger heeft recht op kwaliteit van de overheid

(...)

In de Nederlandse politiek zijn we op dit moment bezig de bestemming van de sociaal-liberale coalitie te bepalen.

5 De hamvraag is of we de gelegenheid willen aangrijpen om de oude idealen van vrijheid en gelijkheid dichterbij te brengen. De mensen willen vrij zijn, maar zij
wantrouwen de vrijheid van vandaag die hen in de toekomst hulpeloos en afhankelijk laat
10 worden. Gelijkheid veronderstelt de bereidheid om gemeenschappelijke voorzieningen te handhaven met een hoge kwaliteit en een brede toegankelijkheid.

We hebben grote vooruitgang geboekt; een
15 hervorming van de verzorgingsstaat waarbij de solidariteit weer in ere wordt hersteld door een nieuw evenwicht tussen overheidssteun en individuele
verantwoordelijkheid. Samen hebben we een
20 nieuwe inhoud gegeven aan de kernwaarden

van de sociaal-democratie. De 'nieuwe' economie en de technologische vernieuwingen dagen ons uit ons opnieuw op dit evenwicht te bezinnen. (...)

25 Net zoals de sociaal-democratie een cruciale bijdrage heeft geleverd aan de organisatie van het industriële kapitalisme en aan de verzoening van economische ontwikkeling met de normen van sociale rechtvaardigheid,
30 zal zij nu richting moeten geven aan de internationale kennisintensieve diensteneconomie. Zij kan dit doen door een hoogwaardige verzorgingsstaat te creëren, waarbinnen een verantwoord kapitalisme
35 kan functioneren, dat wil zeggen: waarin ruimte is voor sociale bescherming naast innovatief ondernemerschap. (...)

En dat is nodig ook om deze gemeenschappelijke voorzieningen op een

Eindexamen maatschappijleer vwo 2003-II

havovwo.nl

40 verantwoord peil te houden. Ik wil niet
wonen in een land waar de elite zich
massaal afwendt van de publieke diensten.
Waar mensen met geld hun eigen veiligheid
kopen in hun bewaakte gemeenschappen,
45 hun eigen gezondheidscentra en hun eigen
particuliere elitescholen. Dit massale
afwenden betekent in feite het einde van de
solidariteit in onze samenleving. Is dat
gevaarlijk? Ja, dat is uiterst gevaarlijk. Ons
50 sociale contract is gebaseerd op solidariteit:
de overheid int de belastingen en zorgt voor
onontbeerlijke diensten voor ons allemaal.

bron: de Volkskrant van 1 april 2001

Zij die een hoger inkomen hebben, dragen
meer bij.
55 Volgens ons is dat rechtvaardig. Onze
uitdaging, nu, is ervoor te zorgen dat de
overheidsdiensten van zo hoge kwaliteit zijn
dat niemand zich meer van het systeem wil
afkeren.

*Ad Melkert was voorzitter van de PvdA-
fractie in de Tweede Kamer.*

*Dit is een ingekorte en bewerkte versie van
de inleiding die hij hield ter gelegenheid
van het Maarten van Traa-debat.*

■ Opgave 3 De Nederlandse politiek op een tweesprong

Bij deze opgave horen de teksten 5 en 6.

In de aanloop naar de Tweede-Kamerverkiezingen van mei 2002 is in de Volkskrant een ideologisch geïnspireerd debat gevoerd tussen de politieke leiders van PvdA, VVD en D66 over de vraag welke rol de overheid zou moeten spelen in onze samenleving.

In deze opgave is gebruikgemaakt van een artikel van de voormalige voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de VVD, Hans Dijkstal, en van een artikel van de voormalige voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de PvdA, Ad Melkert.

Zie regels 1-13 in tekst 5.

- 2p 18 Welk liberaal uitgangspunt hanteert Dijkstal in zijn beschouwing over het werkkterrein van de overheid?
Licht je antwoord toe met een citaat uit de tekst.

Zie regels 14-29 in tekst 5.

Politieke partijen verschillen van belangengroepen.

- 3p 19 Welk verschil tussen politieke partijen en belangengroepen benadrukt Dijkstal?
Ondersteun je antwoord met een citaat uit de tekst.

- 2p 20 Noem uit tekst 5 twee voorbeelden van maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de politieke cultuur in Nederland.
Verwijs per voorbeeld naar het betreffende tekstgedeelte.

Uit tekst 5 en uit tekst 6 komen respectievelijk de liberale visie en de sociaal-democratische visie op de rol die de overheid heeft, aan bod.

- 4p 21 Geef de liberale en de sociaal-democratische visie op de rol die de overheid heeft en illustreer deze aan de hand van een kenmerkende passage uit tekst 5 en van een passage uit tekst 6.

Naast uitspraken over de gewenste machtsverdeling in een samenleving bevatten ideologieën ook uitspraken over twee andere terreinen (domeinen).

- 4p 22 Op welke twee andere terreinen hebben ideologieën betrekking?
Noem de twee terreinen en geef per terrein één citaat uit tekst 6 als illustratie.